

Jasna Ilić, Osnovna šola Brusnice

SLOVENSKI IZSELJENCI V BOSNI IN HERCEGOVINI MED LETI 1878–1883

UVOD

Članek obravnava tematiko izseljevanja Slovencev, ki so se v obdobju od 1878 do 1883 preselili v Bosno in Hercegovino, saj je le-ta z okupacijo prišla v sklop Avstro-Ogrske. Veliko Slovencev je v Bosno in Hercegovino prišlo v času okupacije kot sestavni del avstro-ogrške vojske. Na podlagi člankov iz Slovenca in Slovenskega naroda lahko sklepamo, da so nekateri slovenski vojaki tam tudi ostali, zato domnevamo, da so ti prvi slovenski izseljenci na tem območju. Po okupaciji pa se je v Bosno in Hercegovino preselilo večje število nekvalificiranih delavcev, strokovnjakov, uradnikov in izobražencev slovenskega porekla. Emigrirali so tudi slovenski kmetje, vendar v manjšem številu zaradi nerešenega zemljiško-kolastniškega vprašanja.

AVSTRO-OGRSKA OKUPACIJA BOSNE IN HERCEGOVINE LETA 1878

Porazi, ki jih je Avstro-Ogrska utrpela v vojnah s Francijo, Sardinijo in Prusijo, ter ustanovitev Nemškega cesarstva, so zmanjšali njeno vlogo velike sile v Evropi. Monarhija je kovala načrte, kako bi zasedla turško provinco Bosno in Hercegovino, ki je bila bogata z naravnimi surovinami.¹

Od druge polovice 19. stoletja se je Avstro-Ogrska diplomatsko pripravljala, da ob prvi priložnosti zasede Bosno in Hercegovino. Pred domačo in tujo javnostjo je svoje namene opravičevala z argumentom, da samo močna in stabilna država, kot je Avstro-Ogrska, lahko uvede potrebne reforme in vzpostavi red in mir v Bosni in Hercegovini.²

Trinajstega junija 1878 so se velike evropske sile sestale na berlinskem kongresu z namenom, da v Evropi vzpostavijo mir in uredijo odnose med velesilami. Naloga kongresa je bila, da uskladi novonastale razmere na Balkanu in Bližnjem vzhodu zaradi razpada turškega imperija z interesi velikih evropskih sil. Trinajstega julija 1878 so v 25. členu berlinske pogodbe zapisali, da je mandat za okupacijo Bosne dobila Avstro-Ogrska. Tik pred podpisom pogodbe pa so turški delegati uspeli pridobiti pisno izjavo avstro-ogrskih predstavnikov, da bo okupacija samo začasna in da ne bodo okrnili suverenih pravic sultana, ki jih je imel nad pokrajinami Bosne in Hercegovine.³

Takoj po vojaški zasedbi se je Avstro-Ogrska lotila modernizacije upravnega, političnega in gospodarskega življenja. Uvedla je niz novih zakonov, s katerimi so poskušali odpraviti kriminalna dejanja, uvedli so enakopravnost ne glede na narodnost in veroizpoved ter vzpostavili birokratski aparat, ki se je zgledoval po avstrijski tradiciji. V pokrajino so namestili močne vojaške enote, okrepili so tudi policijo.⁴

Monarhija je tudi uvajala ukrepe za pospešitev gospodarskega razvoja te dežele. Najprej so jo vključili v avstro-ogrsko carinsko območje. Temu je sledilo ustanavljanje finančnih zavodov, kamor se je stekal tuji kapital za ustanovitev novih podjetij in tovarn. Napredek so doživele predvsem lesna in tobačna industrija, pridelava soli v Tuzli in metalurgija. Kot nove industrijske panoge so se razvile kemična, tekstilna in prehrabna industrija. Razcvet sta doživeli tudi obrt in trgovina, saj je monarhija veliko pozornost posvečala izgradnji železnice in cest.⁵

1 Slipičević, Faud (1958). Istorija naroda federativne narodne republike Jugoslavije sa osnovama opšte istorije. Sarajevo: Veselin Masleša, str. 197.

2 Imamović, Mustafa (1998). Istorija Bošnjaka. Sarajevo: Preporod, str. 345–346.

3 Prav tam, str. 347–348.

4 Slipičević, Faud (1958). Istorija naroda federativne narodne republike Jugoslavije sa osnovama opšte istorije. Sarajevo: Veselin Masleša, str. 198.

5 Hadžibegović, Ijas. (1980). Postanak radničke klase u Bosni i Hercegovini njen razvoj do 1914. godine. Sarajevo: Svjetlost, str. 73–92.

Okupacija pa ni prinesla sprememb na kmetijskem področju. Za kmete in druge podložnike je še vedno veljal zakon, ki ga je leta 1859 potrdila turška oblast. Čeprav se je zaradi novosti v kmetijstvu povečala pridelava poljščin, se položaj kmeta ni izboljšal. Še vedno so jih pestile dajatve in visoki davki.⁶

ODNOS SLOVENCEV DO AVSTRIJSKE ZASEDBE BOSNE IN HERCEGOVINE

Avstrijska zasedba bosansko-hercegovskih dežel je dvignila veliko prahu v političnem življenju monarhije. Velik del nemških poslancev je bil proti okupaciji. Slovanski politiki pa so se navduševali nad širjenjem monarhije na jugovzhod. Slovenec je poročal: »*Mi vemo, da ni želela niti nemška niti madjarska stranka in da še zdaj ne želi, da bi se rodovitni deželi v kateri stanuje pobrateno slovansko pleme, pritelesi avstro-ogerskoj državi.*«⁷

Slovenski prebivalci so kazali veliko zanimanja za dogajanje v Bosni in Hercegovini, ko je še bila pod turškim jarmom. Zavzemali so se za osvoboditev raje, nekateri so celo kot prostovoljci priskočili na pomoč bosanskim upornikom, ki so se borili proti Turkom. Pošiljali so jim denarno pomoč, pomoč v obleki, obutvi, orožju, strelivu in sanitetnem materialu. Slovenski časniki so objavljali številne članke in poročila, ki so bili naklonjeni vstajnikom.⁸

SLOVENSKI IZSELJENCI V BOSNI IN HERCEGOVINI V LETIH 1878–1883

V času avstro-ogrske okupacije je ta pokrajina postala zelo privlačna za slovenski narod zaradi sorodnosti obeh jezikov, bližine in skupnega cesarja. Za to pokrajino se je pojavilo poimenovanje »*nova Amerika*«. ⁹

Intenzivnejši prihodi Slovencev v Bosno in Hercegovino so se začeli v zadnjih desetletjih osmanske vladavine. Povezani so bili z izkoriščanjem tamkajšnjih gozdov. Priseljivanje Slovencev se je nadaljevalo v času avstro-ogrske uprave, ki je v Bosni in Hercegovini določila nove smernice razvoja: ustvarila je nov uradniški aparat, gradila je prometne poti in industrijo ter ustanovljala številne prosvetne, kulturne in znanstvene ustanove. Za vse to so bili potrebni usposobljeni kadri, ki v Bosni niso obstajali, zato je dunajska vlada v ta prostor množično naseljevala strokovnjake različnih profilov iz vse monarhije. Tako se je v Bosni in Hercegovini naselilo precej Slovencev s svojimi družinami. Bili so različnih poklicev: kmetje, gozdarji, rudarji, železničarji, uradniki, podjetniki, industrijski in obrtni delavci, intelektualci, duhovniki, učitelji, profesorji in kulturni ter znanstveni delavci.¹⁰

SLOVENSKI VOJAKI

Avstro-Ogrska je postavila številne vojaške enote v Bosni in Hercegovini. Po okupaciji je na tem prostoru bilo nameščenih 22.944 avstro-ogrskih vojakov. Večina njih je prebivala v bosansko-hercegovskih mestih. Zaradi svoje številnosti je vojska postala nosilec novega življenja. Velik delež doseljenega meščanstva so predstavljali oficirji s svojimi družinami.¹¹

Tudi podobnost med obema jezikoma je prepričala marsikaterega vojaka, da je ostal v Bosni: »*.../ naš prosti vojak iz kranjskih hribov, ki nij še nikoli šole videl, popolnem dobro in natanko razume s srbskim Bošnjakom, tako, da naši vojaki zmirom tiče pri bosanskih družinah. Naši vojaki so se precej privadili govoru z Bošnjaki in so se le čudili, da jih razumejo. Isto so Bošnjaki debelo gledali, kako da ti »Švabi« govore »po naše« – ker pravemu Srbu in Hrvatju je vse »Švaba« kar iz severa pride.*«¹²

Slovenski vojaki so odigrali pomembno vlogo pri izgradnji prometnih poti v Bosni in Hercegovini. Zidali in obnavljali so tudi javne objekte in hiše. V Glamoču so iz kamenja sezidali katoliško cerkev. V sami četi, ki je bila nastanjena v tem mestu, je bilo dosti roko-delcev: zidarjev, tesarjev, mizarjev in ključavničarjev.¹³

⁶ Prav tam, str. 102–108.

⁷ Avstrija in Bosne osoda, Slovenec, 31. julij 1879, št. 84, str. 2.

⁸ Luković, Petko. (1977). Stališče Slovencev do vstaje v Hercegovini in Bosni do bosansko-hercegovskega vprašanja v letih 1875–1878. Ljubljana: SAZU, str. 5.

⁹ Nekaj o novi Avstriji, Slovenec, 25. avgust 1881, št. 93, str. 1.

¹⁰ Dolinšek - Divčić, Marija (2001). Slovenci v državah naslednicah bivše Jugoslavije. V: Slovensko izseljenstvo. Zbornik ob 50-letnici Slovenske izseljenske matice. Ljubljana: Slovenska izseljenska matica (dalje: Dolinšek - Divčić, Slovenci), str. 301.

¹¹ Hadžibegović, Iljas (2004). Bosanskohercegovački gradovi in razmeđu 19. i 20. stoljeća. Sarajevo: Institut za istoriju (dalje: Hadžibegović, Basanskohercegovački gradovi), str. 23.

¹² Iz Bosne, Slovenski narod, 20. april 1879, št. 90, str. 2.

¹³ Andrejka, Jernej (1904). Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini. Celovec: Družba sv. Mohorja, str. 9.

SLOVENSKI KMETJE IN NJIHOVE DRUŽINE

Neurejene zemljiškolasniške razmere so predstavljale velik problem pri preseljevanju slovenskih kmetov. Avstro-ogrsko oblast se ni lotila urejanja razmer glede zemlje. To pomeni, da je bil v veljavi turški zakon iz leta 1859, ki se je obdržal vse do konca avstro-ogrsko oblasti v Bosni in Hercegovini. Poleg tega pa je dunajska vlada s podpisom novopazarske konvencije pristala na suvereno sultanovo oblast v Bosni in Hercegovini, se pravi, da Avstro-Ogrska formalno ni mogla razpolagati s posestvi po svoji volji: »Zemljišča so še vedno v turških rokah in naša vlada morebiti še ni mislila na to, kako se ta stvar reši. Še zdaj se nahajajo ljudje, kateri Bosna in naša vlada se mi zde kakor ribič, kateri je pod kamen veliko ribo ugrabil, jo tudi že za rep in plavuti z obema rokama drži, popolnoma v svoji vlasti je pa še nima.«¹⁴

Uredniki Slovenca in Slovenskega naroda so predlagali, da bi si tudi vlada morala prizadevati za rešitev agrarnega vprašanja. Vlada naj bi ponudila osnovno denarno pomoč tistim, ki se želijo preseliti, da bi si v novi deželi postavili hišo in pripadajoča gospodarska poslopja, oziroma naj bi poskrbela za ustanovitev družbe, ki bi se ukvarjala z zbiranjem prispevkov za pomoč slovenskim izseljencem.¹⁵

Kljub prizadevanjem do ustanovitve takšnega ali drugačnega društva ni prišlo zaradi strahu, da bi se izselilo preveč zavednih Slovencev, ki bi se v novi domovini »pohrvatili«.¹⁶ Drugi razlog je bil finančne narave, saj »Slovenci nismo srečni z denarstevnimi podvzetji in nam je velikokrat tu pa tam spodletelo«.¹⁷

Tisti, ki so se preselili, so kmalu začeli pošiljati prve dopise v uredništvo Slovenca in Slovenskega naroda. Poudarili so, da so se preselili v boljšo slovansko domovino, kjer je vse v slovanskem, se pravi v srbsko-hrvaškem jeziku, in da ne vsiljujejo nemškega ali turškega jezika. Tiste, ki so se nameravali preseliti, so opozorili naj s seboj prinesejo poljedelska orodja, ker le-teh v Bosni primanjkuje.¹⁸ V dopisih so velikokrat primerjali lepoto bosanskih krajev z lepoto krajev na Kranjskem in Štajerskem in so radi pokritizirali, da so domačini slabi poljedelci: »Ali žalibože njive niso rodovitne, ker se slabo obdelujejo, gorice in hribčki niso s trseki nasejani, temveč po njih se šopiri trnje in gosto grmovje. Vsak kraj pa obeta, če dojde v delavne in skrbne roke, dospeti do svoje zunanje lepote odgovarjajoče rodovitnosti.«¹⁹

Na bosanskem podeželju Slovenci niso živeli v strnjениh skupinah, ampak so bili pomešani z drugimi narodi, čeprav so si izseljenci prizadevali, da bi se naselili skupaj v eno vas, kjer bi živeli po svojih šegah in navadah in tako ohranili svoj jezik.²⁰ Med letoma 1895 in 1897 se je izoblikovala majhna, homogena kolonija slovenskih kmetov v Ralutincu pri Prnjavoru.²¹

SLOVENSKI DELAVCI

Pod avstro-ogrsko okupacijo se je začela izgradnja prometnih poti, industrije in uradniškega aparata. S tem so se odprla nova delovna mesta, ki so privabila ljudi različnih slojev, največ pa navadnih delavcev, ki so se zaposlili v rudarstvu, gozdarstvu in pri izgradnji železnice.²² Za delo v Bosni in Hercegovini se niso zanimali samo Slovenci, ampak tudi drugo prebivalstvo monarhije. Prve novice o preseljevanju le-teh je objavil Slovenski narod konec leta 1878, kjer so poročali, da je v Bosno odšlo 200 nemških rokodelcev in da si tudi Italijani tu želijo ustvariti močno italijansko delavsko kolonijo. Ob tej priložnosti so slovenske delavce pozvali, naj tujcem ne pustijo zasesti slovanski jug.²³

Večina Slovencev se je zaposlila v gradbenem sektorju, predvsem so sodelovali pri izgradnji cest, mostov, vodnjakov in železnice. Prav izgradnja železniške proge je zahtevala večje število delavcev, še posebej kvalificiranih, ki so skrbeli za vzdrževanje železniškega sistema. Nekvalificirano delovno silo pri izgradnji prog so predstavljali domačini. Vlada jim ni zaupala pomembnejših delovnih mest, saj niso obvladali nemškega jezika.²⁴

14 Iz Broda, Slovenec, 27. marec 1879, št. 34, str. 3.

15 Nekaj o Bosni, Slovenec, 23. december 1879, št. 142, str. 1-2.

16 Prav tam.

17 Iz za svete gore, Slovenec, 3. januar 1880, str. 3.

18 Iz Ključa v Bosni, Slovenec, 22. januar, št. 9, str. 5.

19 Kulturno-historična črtica iz Bosne, Slovenski narod, 1. oktober 1878, št. 225, str. 3.

20 Izseljevanje v Bosno, Slovenec, 19. februar 1881, št. 20, str. 4.

21 Dolinšek-Divčić, Slovenci, str. 301.

22 Hadžibegović, Iljas (1997). Slovenci u Bosni i Hercegovini. V: Zora Cankarjeva. Letnik V, št. 16-17. Sarajevo: Slovensko društvo Cankar, str. 4.

23 V Bosno, Slovenski narod, 29. oktober 1878, št. 249, str. 3.

24 Hadžibegović, Bosanskohercegovački gradovi, str. 150.

Nekaj Slovencev se je zaposlilo kot prevozniki, ki so prevažali potrebščine in živež za vojake v bosansko-hercegovskih krajih.²⁵ V rudarstvu pa so izstopali rudarji iz Idrije in Hrastnika, ki so bili vešči novih metod pri izkoriščanju rudnih bogastev. Preostali izseljenci pa so opravljali različna dela od zidarjev, kovačev, mizarjev, čevljarjev, steklarjev do mesarjev in pekov.²⁶

Po ocenah Slovenskega naroda si je 1000 delavcev s Kranjskega našlo zaposlitev v Bosni in Hercegovini v različnih sektorjih gospodarstva. Njim so po številčnosti sledili Primorci. Slovenski delavci so bili raztreseni od Bosanskega Broda pa vse do Sarajeva in so opravljali različne poklice.²⁷

SLOVENSKI URADNIKI IN UČITELJI

Bivši turški uradniki so pustili svoje službe in se izselili v Turčijo. Tako je v Bosni in Hercegovini ostalo malo pismenih oseb, ki bi bile sposobne opravljati administrativne poklice. Še manj pa je bilo tistih, ki so obvladali nemški jezik, zato je Avstro-Ogrska bila priseljena uvažati uradnike iz svojih dežel. Ti so skupaj z vojaki tvorili sestavni del novega meščanstva.²⁸ Uredništvo Slovenca je predvidevalo, da bo v Bosni primanjkovalo uradnikov, zato so objavili naslednjo vest: »*Za nas Slovence bi bila to velika dobrot, ker je mnogo krepkih in zmožnih mladih ljudi, ki pri nas nimajo zaslužka in bi prav radi prevzeli kako javno službo v novo pridobljenih deželah, za ktere bi bili zaradi znanj jezika jako sposobni.*«²⁹

Natančneje so o številu uradnikov poročali v Slovenskem narodu: leta 1881 je v Bosni in Hercegovini službovalo 567 civilnih uradnikov; od teh je bilo 432 (76 %) slovanske in 135 (24 %) neslovanske narodnosti. Od Slovanov jih je bilo 328 (76 %) Srbo-Hrvatov, 68 (16 %) Čehov, Slovakov in Slovencev in 36 (8 %) Poljakov. Najuglednejše uradniške službe je dunajska vlada podelila avstrijskim Nemcem in Madžarom.³⁰ Slovenski uradniki, ki so znali nemško in vsaj en slovanski jezik, so dobili zaposlitev v različnih oddelkih deželne vlade. Opravljali so tudi nekatere pomembnejše poklice, kot so bili okrajni sodnik, kresijski glavar, okrajni načelnik, pravnik, svetovalec, policijski nadzornik in davčni uradnik.³¹

Uradniki so bili za svoje delo dobro plačani in so v novi domovini udobno živeli. Največ slovenskih uradnikov je živelo v petih bosansko-hercegovskih mestih Sarajevu, Banjaluki, Mostarju, Tuzli in Zenici. Med domačini so uživali precejšen ugled.³²

Avstro-ogrška vlada se je takoj po okupaciji lotila tudi modernizacije šolskega sistema z ustanavljanjem državnih šol. Prvo tako šolo je zgradila v Sarajevu leta 1879, kasneje še v Mostarju, Bihaću, Banjaluki, Travniku in preostalih večjih mestih.³³ Z ustanavljanjem šol so nastala tudi nova delovna mesta na področju izobraževanja. Za sarajevske šole so, na primer, potrebovali šolskega svetnika in šolskega referenta.³⁴

SKLEP

Čeprav je bilo obdobje avstro-ogrške oblasti veliko krajše od turškega, so se v tem času zgodile velike spremembe. Vpeljana je bila modernizacija na političnem in gospodarskem področju in spremenila se je narodnostna sestava prebivalstva. Avstro-Ogrska je načrtno naseljevala Hrvate, Slovence, Poljake, Nemce, Čehe, ki so opravljali odgovornejše poklice v različnih gospodarskih in upravnih sektorjih.

Prve prihode Slovencev v Bosno in Hercegovino beležimo v zadnjih desetletjih turške vladavine in so povezani z izkoriščanjem tamkajšnjih gozdov. Za časa avstro-ogrške uprave pa je prišlo do večjega zaposlovanja Slovencev v bosansko-hercegovskih krajih. Tako se je v bosansko-hercegovski upravi pojavilo veliko število nižjih in pomožnih uradnikov ter sodniških pripravnikov in pomočnikov. Nekaj Slovencev je bilo zaposlenih na področju izobraževanja. Veliko število kvalificiranih slovenskih delavcev je delalo na železnici, v lesni industriji, rudarstvu in kovinarstvu. Ti so svoje znanje in izkušnje prenašali na domače delavce in tako odigrali pomembno vlogo pri izgradnji in modernizaciji dežele. S svojim delom so si Slovenci ustvarili sloves odličnih strokovnjakov in poštenih ljudi.

25 Konji in vozovi za Bosno, Slovenski narod, 22. avgust 1878, št. 191, str. 4.

26 Iz Bosne, Slovenski narod, 9. marec 1879, št. 57, str. 3.

27 Iz Kobarida, Slovenski narod, 30. januar 1879, št. 24, str. 3.

28 Hadžibegovič, Bosanskohercegovački gradovi, str. 51.

29 Politični pregled. Vnanje države, Slovenec, 2. marec 1878, št. 25, str. 2.

30 Uradništvo okupiranih dežel, Slovenski narod, 28. februar 1882, št. 42, str. 5.

31 Politični pregled. Avstrijske dežele, Slovenec, 2. september 1880, št. 97, str. 2.

32 Kulturno-historična črtica iz Bosne, Slovenski narod, 1. avgust 1878, št. 146, str. 3.

33 Hadžibegovič, Bosanskohercegovački gradovi, str. 89.

34 Razpis šolske službe v Bosni, Slovenec, 2. oktober 1880, št. 109, str. 3.

VIRI IN LITERATURA

Monografije

- Andrejka, Jernej (1904–1905). Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini 1878: Ob 25-letnici bosanske zasedbe. Celovec: Družba sv. Mohorja.
- Hadžibegović, Iljas (2004). Bosanskohercegovački gradovi na razmeđu 19. i 20. stoljeća. Sarajevo: Institut za istoriju.
- Hadžibegović, Iljas (1980). Postanak radničke klase u Bosni i Hercegovini i njen razvoj do 1914. godine. Sarajevo: Svjetlost.
- Imamović, Mustafa (1998). Istorija Bošnjaka. Sarajevo: Preporod.
- Luković, Petko (1977). Stališče Slovencev do vstaje v Hercegovini in Bosni do bosansko-hercegovskega vprašanja v letih 1875–1878, Ljubljana: SAZU.
- Slipičević, Faud (1958). Istorija naroda federativne narodne republike Jugoslavije sa osnovama opšte istorije. Sarajevo: Veselin Masleša.

Razprave

- Dolinšek-Divčić, Marija (2001). Slovenci v Bosni in Hercegovini. V: Slovensko izseljenstvo. Zbornik ob 50-letnici izseljenske matice. Ljubljana: Slovenska izseljenska matica.
- Hadžibegović, Iljas (1997). Slovenci u Bosni i Hercegovini. V: Zora Cankarjeva. Letnik V, št. 16-17. Sarajevo: Slovensko društvo Cankar.
- Kržišnik-Bukič, Vera (2001). Slovenci v Bosni in Hercegovini. Bosna v Ljubljani. V: Razprave in gradivo. Revija za narodnostna vprašanja. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

Časopisa

- Slovenski narod 1878–1883
Slovenec 1878–1883

POVZETEK

Članek se osredotoča na preseljevanje Slovencev na območje Bosne in Hercegovine, ko je ta dežela prišla pod okrilje Avstro-Ogrske, in temelji na podatkih iz časnikov Slovenec in Slovenski narod. Slovenske strokovne literature, ki obravnava omenjeno tematiko ni veliko. Vera Kržišnik - Bukič je strokovnjakinja, ki se že vrsto let ukvarja z raziskovanjem omenjene tematike. Raziskovanje ji je oteževalo pomanjkanje gradiva. Komentirala je, da *»razen dveh fondov, ki se nanašata na društveno življenje Slovencev v Sarajevu, ni niti nastal noben specializiran fond o tej tematiki ne v arhivih v Sloveniji ne v arhivih v Bosni in Hercegovini /.../«*.³⁵

Podrobnejša analiza časopisnih člankov je pokazala, da so se v Bosno in Hercegovino izseljevali predvsem s Kranjske in Primorske, kajti v teh krajih je primanjkovalo posestev, število prebivalcev pa je raslo. Šlo je za izseljence različnih strok, znanj in kvalifikacij: od nižjih uradnikov, sodniških pripravnikov in pomočnikov učiteljev do navadnih delavcev, ki so delali na železnici, v lesni industriji, rudarstvu in kovinarstvu.

35 Kržišnik - Bukič, Vera (2001). Slovenci v Bosni in Hercegovini. Bosna v Ljubljani. V: Razprave in gradivo. Revija za narodnostna vprašanja. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 206.